

tatínek píše notes, jako by to chtěl tím notesem zastavit.
Ale kdo jsem? A kam jdu? Jako můj tatínek, veliký bo-
jovník ve své malinké válce. Nebo byla ta válka velká?
Vyhrál. Umřel. Umřel velikán.

KONEC

DOBOVÉ TANCE

Fraška z roku 1852

**Texty písní Jan Neruda, J. B. Pichl, anonymové
Hudbu složil Miki Jelínek
(1980)**

***Dobří lidé kráčejí vyrovnaným krokem k cíli.
Ostatní, aniž o tom vědí, tančí kolem nich dobové tance.***

Franz Kafka

OSOBY

DEVÁTÝ, *starosta a hoteliér*

DEVÁTÁ, *jeho choť*

BARTOŠ, *průmyslník*

HVĚZDENSKÝ, *později Houska, básník*

HRABĚ, *aristokrat a pitomec*

JOSEF KUČERA, *podučitel*

HIML, *komisař, profesor, dvorní rada*

ŘEHTÁČEK, *posluha, pobuda, ponocný*

CILKA, *jeho dcera*

MAŘENA, *cosi jako coura*

[1]

DEVÁTÝ

Kdepak, pánové, cestovní ruch se rozvíjí. Já říkám, klid a pořádek, to je základ cestovního ruchu. Na zdi tapety, jako ve Švýcarsku. Koberce kokosové, račte si šlápnout, židle čalouněné, na tuhle si, pane hrabě, nesedejte, je trošku zpuchřelá.

BARTOŠ

Kolosální hotel. Totiž kapitální. Něco jako parní stroj.

HRABĚ

Tahle je taky zpuchřelá?

DEVÁTÝ

Ta ne. *(Pro jistotu ji zkusí.)* Na tu si můžete bez obav sednout. Přizemí, patro, vzadu jsou konírny. Co jsme se nastarali. Korunu ke koruně. Zlatku k zlatce. Já říkám, pilnou práci a šetrností vlasti služ!

HVĚZDENSKÝ

Prostě nevidané. Tohle by Němci a Švýcaři nikdy nepostavili.

DEVÁTÝ

Ano. Jsou na světě možná lepší hotely, ale mají velikou chybu.

BARTOŠ

Jakou, pane starosto?

DEVÁTÝ

Vy nevíte, Bartoši? Nestojí v našem městě. Co říkáte, pane hrabě?

HRABĚ

Opravdu. Wirklich. Ausgezeichnet. Überwirklich. Přepopravdu.

HVĚZDENSKÝ

Pan hrabě to řekl skvěle. Ty interiéry. Mosazné kliky. Ve sklepích pivo jako křen. Vypěstuj nejlepší brambory na světě a svět si najde cestu k tvým vrátkům.

DEVÁTÝ

Ano, vrátka tepaná, vrata dubová. V patře pět pokojů.

HVĚZDENSKÝ

A zahrada. Umění je od slova uměti.

HRABĚ

Zahrada. Jistě. Dvorek. Konírny. To je, hoteliéře, jiný užitek z pozemku, původně určeného jako cvičiště Národních gard!

(Poznámka vyvolá nevoli.)

DEVÁTÝ

Kdo by ještě mluvil o Národních gardách, pane hrabě.

HRABĚ

Jistě. Někdy mi to oplatíte.

DEVÁTÝ

V patře je k službám aristokratický salonek. Celý v moderném.

(Hrabě se houpe v židli. Bartoš jej napodobuje.)

BARTOŠ

To je krása. Výsledky průmyslu!

DEVÁTÝ *(ho vyhodí ze židle)*

Nepřehánějte to, Bartoši. Panstvo, zítra hotel otevřu pro obyčejnou veřejnost.

HVĚZDENSKÝ

Tento hotel si žádá básně. I my básníci měníme tematiku. Vy si, Devátý, stavíte hotel, vám je hej, ale my básníci o tom musíme zpívat. Leť, múzo má, až do hotela.

DEVÁTÝ

Salon řemesel, schody do přístavku. Aristokratický salonek vždy k dispozici...

HRABĚ

A copak je v téhle skříni?

DEVÁTÝ

Tam jsem si dovolil umístit náš revoluční prapor. Pan hrabě se na něj ráčí pamatovat.

BARTOŠ

Sám jej věnoval v onom roce 1848 Národní gardě.

HVĚZDENSKÝ

Je poset šrámy.

HRABĚ

Ano. Jistě. Prapor. Pozemek. Revoluce. Císař prchá do Olomouce. Na pozemku hotel, prapor ve skříni, císař ve Vídni. Prapor dejte raději do komptuáru. Nebo do magacínu. Kroměřížský sněm rozehnan.

HVĚZDENSKÝ

Ano, do magacínu.

DEVÁTÝ

Dáme ho rovnou do sklepa.

HVĚZDENSKÝ

Je zjizvený, ten němý svědek našich časů.

ŘEHTÁČEK

Zjizvený? Patrně ho poblili. Pili v Jičíně, v Sobotce, pili i v Dolním Bousově. Pak se vrátili domů. Němý svědek. Samé lži!

DEVÁTÝ (*Řehtáčka ignoruje*)

Nebo na půdu za trám!

ŘEHTÁČEK

Bože, proč si myslíme, že jsou chytří, když jsou blbí?

BARTOŠ

Copak je tohle za dveře?

DEVÁTÝ

Tam je špajz. Mohl bych prapor zamknout tam, ne?

BARTOŠ (*lomcuje dveřmi*)

A copak máme ve špajzu dobrého?

DEVÁTÝ

Nechte ty dveře, Bartoši, Vzadu jsou konírny, to máte svatby, promoce, tamhle se jde na půdu. A vy jste kdo?

(*Devátý si všiml neznámého muže.*)

ŘEHTÁČEK

Přijel z Vídně. To jsou tři dny cesty. Vlák, koňmo a pěšky. Ká und ká Aussucher.

HIML

Česky cé a ká vyhledavatel. Úředník dvorní kanceláře. Hotel je krásný, trošku malý a sešlý, ale jinak opravdu krásný. Starosta jste vy?

DEVÁTÝ

Ano, k službám.

BARTOŠ

Hotel je úplně nový. Právě jej slavnostně otvíráme. Napijete se s námi?

HIML

Vždyť říkám, sešlý, ale krásný.

DEVÁTÝ

Nepřehánějte to, Bartoši!

HIML

Na zdraví.

DEVÁTÝ

A na Jeho Veličenstvo.

HIML

Přirozeně. Tři dny cesty, hrom aby do toho! My ve Vídni říkáme, mějte si svá česká města, proč ne, ale mějte je krucifix u železniční dráhy! Máme už v mocnářství čtyři tratě, ale vy ne! Město v kopcích, to je nápad!

BARTOŠ

Komisař má pravdu, chlapi. Parní stroj! Vidíte.

DEVÁTÝ

Nežvaňte, Bartoši. A co vás k nám, pane rado, přivádí?

HIML

Služba, mladý muži. Nejraději bych do toho kopnul. Přijíždím ve věci spolků proti trůnu, které jaksi... ve vašem městě... (*listuje notesem*) ...jak se ráčí ta vaše Lhota jmenovat... aha, už to mám, zde to je. (*sklápne notes*) Nu pánové, před vlastním vyšetřováním si dám vínečko a srnečka na víně. Kudy se jde na obecní úřad?

BARTOŠ

Tudy, pane profesore. Z šenku ven. Pak doprava. Jmenuji se Bartoš, průmyslník.

DEVÁTÝ

Maximálně jenom gardička, hlouček, snad ani to ne.

HVĚZDENSÝ

Jen pár deklamací, pane inženýre, nevinné veršičky, trošku potlesku. Mládí.

DEVÁTÝ

Nic vážně míněného!

BARTOŠ

Již tehdy jsem varoval: nepřehánět!

DEVÁTÝ

Nežvaňte, Bartoši. Ani patrony nebyly, pane akademiku, pouhý žertík, špás... pozor, vzadu se kýve zábradlí...

[2]

ŘEHTÁČEK

Ano, pouhý žertík a nic víc. Ale hlavy budou padat.
A toho přetvařování a udávání, těch křivých činů.

Hudba

Všichni jsme my plavci na chatrné lodi
jedna hvězda všechny v kraj neznámý vodí
loď pohazovaná v bouřném vlnobití
musí se o hrobní kámen rozraziti
širý svět je mořem tělo tvé je lodí
správce světa loď tvou do přístavu vodí
duše tvoje duše v korábu tom pluje
z ciziny se duše domů navracuje.

ŘEHTÁČEK

A co ty se tady flákáš, Josefe?

KUČERA

Kdysi jste mi vykával.

ŘEHTÁČEK

Kdysi jo. Ale teď si tě nikdo neváží, tak proč bych ti
vykal já, kterýho si taky nikdo neváží?

KUČERA

Vlastně máš pravdu. Copak se tady dělo?

ŘEHTÁČEK

Okukovali hotel. Pak přijel nějaký ouřada a spadl jim
hřebínek.

KUČERA

I hraběti?

ŘEHTÁČEK

Řekl bych, že i hraběti. Co je nového ve Slané?

KUČERA

Nic. Plíseň, snřh a štěnice.

ŘEHTÁČEK

Stejně se ti divím, podučiteli. Všichni si cpou břicha, ty šlapeš závěje. Za co to ještě bojuješ? Za civičkáře? Za niťaře? Za konstituci?

KUČERA

Taky. Jenže už nebojuju, šlapu závěje. Možná že se mi líbí, jak jim jdu na nervy. Nebo mám ideály, kdo se v tom má vyznat.

ŘEHTÁČEK

Kdo jinej než ty! To je pořád vpřed, vpřed! A najednou prsk!

KUČERA

Šlapu do Slané!

ŘEHTÁČEK

Tak! Slaná, to je vpřed? To jsou ty ideály? Hotel, kamaráde, to jsou ideály. A břicha!

KUČERA

To víš, hlad mívám. Cilka někdy taky. Ale někdy se zase najíme. V hrob předčasný byl národ pochován...

ŘEHTÁČEK

Co nadějí a tužeb...

KUČERA

Kam se to všechno podělo?

CILKA

Josefe!

KUČERA

Nezoufej, Cilko, člověk nemusí mít pravdu, ale musí být šťastný.

ŘEHTÁČEK

A ty nejsi šťastný! Myslel jsem, že když nic jiného, tak jsi aspoň šťastný.

CILKA

Je nešťastný, táto. A čím je nešťastnější, tím ho mám

raději. Je tím trápením jakoby cennější. My nejsme jako ten čížek, který zapomněl na svobodu, který jen zobe, pije a těší se písni. My chceme i tu svobodu.

ŘEHTÁČEK

Na pitomou dceru se vyjadřuješ dost šroubovaně.

KUČERA

To byla taková básnička.

ŘEHTÁČEK

Básnička? Maléry?

KUČERA

Ale ne. Veršík. Zapomenuv již na svobodu...

CILKA

Zajatý čížek nade mnou

zrnička zobe

srká vodu

a těší se písni svou.⁹

KUČERA

Písni svou. Přeložili mě do Slané jako zástupce chura-
vého podučitele Stehlíka. Ono se to dá říct i obráceně;
člověk nemusí být šťastný, ale musí mít pravdu. Prav-
da, to je to štěstí!

[3]

DEVÁTÝ (*sklízí, co nebylo vypito*)

No jistě, podučiteli. Berte to rozumně. Víte, jak se na
vás teď dívají.

KUČERA

Nevím.

⁹ A. S. Puškin (přeložil E. Frynta)

DEVÁTÝ

Řekněte sám, má to smysl?

KUČERA

To taky nevím.

DEVÁTÝ

Není s vámi rozumná řeč. Nemyslete si, že nejsem s vámi, jsem, ale víte, jaká je doba. Vídeň, Bach, teď zase v Itálii to bouří. Prostě musíte na nějaký čas zmizet z očí. Vyjednal jsem vám místo ve Slané. Tamní Stehlík postonává. Ne, neděkujte mi, mohlo to všechno dopadnout hůř. Dvě hodinky přes les a jste tam. Co je to na vás, na štramáka. A nemyslete si, že za vámi nestojím, já za vámi stojím, i když jste blázen. To místo ve Slané pro vás udržím. A teď musím běžet, tapetujeme přízemí.

KUČERA

Řekl mi tenkrát, to ještě neměl ten hotel dostavěný, že mu připomínám jeho mládí, že on taky uměl za konstituci vycedit krev.

DEVÁTÝ

To bylo tenkrát. Dneska říkám: já nepotřebuju, aby nad mým hrobem říkali: byl to slušnej člověk. Já svoji krev už vycedil.

ŘEHTÁČEK

Vycedil? Vycedil! Krev tekla. Píchnul se o rezavý hřebík, když přepočítával dodávku prken. O revoluci vždycky teče krev. A Devátému se ta revoluce zanítila, dostal do ní gangrénu, museli mu ji rozříznout a teprve pak se sotva uzdravil. To jsou oběti!

[4]

(Devátý a Bartoš se hledají, asi po flámu.)

DEVÁTÝ

Ano... doktor mi ránu rozříznul... a vyčistil. Kde jsi, Bartoši? To jsou oběti. Ozvi se, pacholku, stejně vím, žes mě udal ty. Bože, mě bolí hlava. *(Pije.)* Bartoši...
(Zmizí.)

BARTOŠ *(vejde)*

Ano, já jsem se také jednou opařil ve své manufaktuře... Devátý, kde jsi? Pane starosto? Pane hoteliére? Já jsem se ovšem neopařil kvůli konstituci. Naštěstí taky ta voda nebyla horká. Ale toho civičkáře, co to zavínil, jsem bez milosti propustil. Bože, mě bolí hlava. Devátý, pacholku, ozvi se. Stejně vím, žes mě udal ty...
(Pije.)

DEVÁTÝ *(vejde)*

Asi spí pod schodama, prase ožralé. Na nás si pozvou komisaře! Na nás! To nebude samo sebou, Bartoši, to uznáš, ty prase ožralé. *(Napije se.)* Fuj, ředím to a sám to piju. Jsem prase. Jsem zničený. A ten podučitel pořád jen kecá! Bartoši!

HVĚZDENSKÝ *(spí ve skříni)*

Aurea prima...

BARTOŠ

Pane starosto, pane hoteliére! Prase ožralé. Asi spí na dvorku. Udá nás. Pozve si komisi. Profesora! *(Napije se.)* Fuj, ředí to a já mu to piju. Jsem prase.

DEVÁTÝ *(jej objeví)*

Tady jsi. Hledám tě po celém hotelu, chvíli poslouchám za dveřma a už tě mám. Napil ses?

BARTOŠ

Děkuji, napil.

DEVÁTÝ

Ředěná, co? Myslel jsem, žes mě udal, ale slyším, že ne.

BARTOŠ

Někdo nás udal všechny. (*Napije se.*)

DEVÁTÝ

To ředím já. Lidi jsou pitomci.

BARTOŠ

Mě bolí hlava.

DEVÁTÝ

Taky nepijeme nic kvalitního.

BARTOŠ

Nic kvalitního tady ani nemáš.

DEVÁTÝ

A stejně se napijeme. Někdo nás udal... taková nicotná, bezvýznamná rebelie a bum! Komisař z Vídně!

BARTOŠ

Tak nevýznamná ta rebelie zase nebyla.

DEVÁTÝ

To ne. Já jsem stál tady u okna.

BARTOŠ

Já u dveří.

DEVÁTÝ

Vy jste, Bartoši, stál u kamen.

BARTOŠ

U kamen?

DEVÁTÝ

U dveří stál Houska. Totiž Hvězdenský.

HVĚZDENSKÝ

Kamkoli tázavý letí hled, vše nové a mladě jaré!

KUČERA

Slyšíš, už jdou. Už to začalo, houfují se.

CILKA

Ať jdou, když nejsou zamilovaní. Tebe se to netýká.

BARTOŠ

Průmysl vpřed! Umlátíme je českým průmyslem. Ať žije parní stroj.

DEVÁTÝ

Němce nemám rád! A císaře taky ne.

HVĚZDENSKÝ

Kdo tyranem, prchni, chraň se, chraň.

DEVÁTÝ

Ale stejně vám řeknu, čisto mají všude. Nejlepší Němci jsou mezi Švýcary. Rádi je nemáme, ale jako příklad, proč ne.

BARTOŠ

Když dovolíte, pane starosto, mám na půdě spoustu krámů. Třicet párů jezdeckých bot, příležitostná koupě. Dále mám na půdě...

DEVÁTÝ

Nežvaňte, Bartoši!

CILKA

Jozífkou, nikam nechod!

KUČERA

Takhle nemluv. Pokrok, Cilko, za nás nikdo neudělá, ten si musíme udělat sami. Niťaři, civičkáři, bída a nemoce. Jdu!

Hudba

Kde klobouk tam pero kde bok tam zbraň
kdo tyranem prchni a chraň se chraň
jeť ztracen kdo ve smích by statnost bral
z těch každý by stokrát život dal
za národ i lidstvo celé.

BARTOŠ (*se napije*)

Už tenkrát, pane starosto, vylezl z postele od té ženské. Já to tehdy vědět. My se chystáme na pochod a on se válí se ženskou!

HVĚZDENSKÝ

Byl zamilovaný, ten náš slavík.

DEVÁTÝ

Nežvaňte, Bartoši. Nejdřív jsem s ním mluvil.

BARTOŠ

Mluvil jste s ním až potom. To už měl tu gardu sestavenou.

DEVÁTÝ

Až potom? Myslel jsem, že předtím. Jo, život se motá všelijak, kdo se v tom má vyznat.

[5]

DEVÁTÝ

Tak co máte, podučiteli?

KUČERA

Ráčil jste si mě zavolat vy, pane starosto.

DEVÁTÝ

Já? Je to možné, tak pojd'te dál. Blíž. Semhle. Já vás neukousnu. Tak co? Vyučujete? Probíráte veverka?

KUČERA

Nyní probíráme čtvero ročních období. O tom, jak nám díky Jeho císařské Milosti i zaprší.

DEVÁTÝ

To je chvályhodné, vyučovat o počasí. Husity jste už pustil z hlavy?

KUČERA

Žactvo slušně čte, píše a počítá. Bohužel nám zatéká do učebny.

DEVÁTÝ

To mi neříkáte nic nového. Vy si, podučiteli, pěkně v teploučku vyučujete o veverce, o počasí, ale roz-

hlédnout se, vykouknout z té vaší kukaně, co se děje ve světě, to se vám nechce, co?

KUČERA

Já sleduji, pane starosto.

DEVÁTÝ

Nic nesledujete! V zemi to vře! Lidé chtějí dýchat, víte o tom?

KUČERA

Vím, pane starosto.

DEVÁTÝ

Nic nevíte! Vídeňská vláda slibuje konstituci! Z Francie se valí ideje. Praha je obležena císařskými a vy si vyučujete o veverce!

KUČERA

O husitech jste mi zakázal.

DEVÁTÝ

Nic jsem nezakázal. A jestli ano, byla jiná doba. A teď je zase jiná doba. Radím vám, vystrčte nos. A žactvu řekněte, jak nám Němci oběsili Husa.

KUČERA

Upálili, pane starosto.

DEVÁTÝ

Pěšky jako za vozem. Hlavně: ven z kukaně! Pokrok za nás, pane učiteli, nikdo dělat nebude, ten si musíme udělat sami. Zrušení otroctví...

KUČERA

Roboty, pane starosto.

DEVÁTÝ

...roboty, hygiena, osvěta. Běžte někdy do polí, jak žije lid!

DEVÁTÝ

Tak co, to jsem to řekl! Jasně, stručně, energicky. Tak se mluví, co říkáš?

DĚVÁTÁ

Já nevím, táto. Podučitel měl u úřadů všelijaké škraloupy a ty ho taháš na radnici.

DEVÁTÝ

Škraloupy! Teď je jiná doba. Rakousko se modernizuje, a já jsem rád, že tomu tak je. Copak si myslíš, že mě bavilo dělat jim na radnici pitomce? Že já sám nechci konstituci?

DEVÁTÁ

Já vím, že chceš, i když nevím, co to je.

DEVÁTÝ

Řekl jsem ven z kukaně! Lidu se uleví a to je správné. Vyšlápeme si do polí, všude smích a zpěv. Za kloboukem modročervenou pentli, hergot, mámo, já mám radost!

DEVÁTÁ

Ať mě neumačkáš, abych se tý konstituce ještě dožila.

DEVÁTÝ

Neboj se, bude pokrok, hygiena, osvěta, lidský věk se prodlouží, my se konstituce nejen dožijeme, my ji přežijeme.

BARTOŠ

Ba ne, to bylo jinak. Nejdřív přijel forman s tou informací.

DEVÁTÝ

S jakou informací?

HVĚZDENSKÝ

V Praze je revoluce! Hledal jsem vás pod schodama, na dvoře, ve sklepě. Vojáci oblehli město!

DEVÁTÝ

Vojáci? To si nepamatuji. Víím, co jsme řekli my.

BARTOŠ

A někdo, kdo se pamatuje, nás musel udat.

HVĚZDENSKÝ

Sekery, meče, kyje, kde jste, mužové silní?

DEVÁTÝ

Nechte toho, Houska. Ještě nás přivedete do dalšího maléru. Napijte se.

HVĚZDENSKÝ (*se napije*)

Ředěné, co? Dřív jsem se jmenoval Hvězdenský, teď jsem Houska. Není čas na básničky. Lítají třísky, asi se kdesi kácí les. Čím to ředíte?

BARTOŠ

Také jsem se chtěl zeptat.

DEVÁTÝ

Vodou. Co uděláme? Vždyť jsme nevinní. Ukažte, já se napiju. Volnost, rovnost, i ten hotel jsem postavil.

BARTOŠ

Česká koruna. Praktické vyjádření naší myšlenky. Ten civičkář, co mě opařil, měl prý devět dětí! Cha!

DEVÁTÝ

Blbost.

BARTOŠ

Pravda, čekal desáté. Cha! Hergot, já se směju a přitom jsme prakticky zničeni.

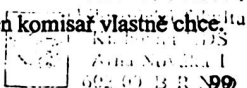
DEVÁTÝ

Zničeni? Hotel se nejmenuje Česká koruna, nýbrž U vídeňského dvora. Strašně mě bolí hlava. Jak se z tohoto dostaneme?

BARTOŠ

Možná bychom měli zjistit, co ten komisař vlastně chce.

MASARYKOVA UNIVERZITA

DEVÁTÝ

Nezapomeňte, Bartoši, že v tom taky lítáte. Halapartny, půda a tak dále.

BARTOŠ

Jako by se tady houpala podlaha.

DEVÁTÝ

Taky se houpe.

HVĚZDENSKÝ

Byla by tu jistá naděje, ale žádá se nekompromisní upřímnost.

DEVÁTÝ

Nu vida! Co na to komisař?

HVĚZDENSKÝ

Nic. Ubytoval se.

BARTOŠ

A co jména? Ptal se?

HRABĚ

Sám jsem jej informoval.

HVĚZDENSKÝ

Trošku jsme se zdrželi, pane hrabě. Hledal jsem pány na půdě, půda prázdná.

HRABĚ

Ano, jistě. Dnes máme pondělí. Pondělí je pondělí, pak přijde středa, čtvrtek, pátek a tak dál. Nezapomněl jsem úterý?

BARTOŠ

Nezapomněl, pane hrabě.

HRABĚ

No vida. To máme dohromady celý týden. Tedy za týden. Jste nějak bledý, pane starosto.

BARTOŠ

Je ožralý, pane hrabě. Ostatně já také. To víte, starosti. Peníze přineseme za týden, jak si račte přát.

HVĚZDENSKÝ

Já jsem také trošku ožralý, pane hrabě. Však víte, básník. Můžeme je přinést už v pátek.

HRABĚ

Jistě. Pátek je pátek. Pak máme sobotu. To jsou celkem dva dny.

DEVÁTÝ

Jaké peníze?

HVĚZDENSKÝ

Vše už je domluveno.

HRABĚ

Jistě. Pan starosta není jako vždy informován?

BARTOŠ

Je ožralý, pane hrabě.

HRABĚ

Ano, ožralý. Také jsem trošku pil. To máme celkem čtyři ožralé, že ano? Ovšem šlechta není ožralá, šlechta je veselá.

DEVÁTÝ

Peníze... jistě. Když jsme neváhali za vlast vytáhnout do boje, nebudeme váhat položit na oltář nějakou tu zlatku.

HRABĚ

Přesněji dva tisíce zlatých.

DEVÁTÝ (*hekne*)

Naše vlast není zase tak veliká, aby... no dobře, už mlčím. Jo, všelijak se to s námi semílá. Člověk toho moc není, člověk je toho jen pár. A umře.

[7]

DEVÁTÝ

Dokonáno jest, copak to nechápeš? Konec! Sbal fidlátka!

KUČERA

Vy už jste je sbalil, pane starosto?

DEVÁTÝ

To není ten správný výraz. Co můžeme jiného dělat?

KUČERA

Prohrát, pane starosto. Alespoň prohrát.

DEVÁTÝ

Už jsme prohráli, chlape zatracená.

KUČERA

Neprohráli. Odešli. V tom je rozdíl. Prohra je začátek, ale odejít? Zbude jen prázdné místo a víte, co tam se naválí špíny?

DEVÁTÝ

To jsem teda zvědavý, kamaráde, jak prohraješ. Takhle to říkám, pánové. Ať mi někdo ukáže možnost! Jedinou možnost a já jdu. Rakousko tu bude i po nás. Já kupříkladu postavím hotel, dva vchody, červený tepich, výhradně česká obsluha. Když přijde německý host, objedná si pochopitelně německy, ale najíst dostane po našem, jak nám zobák narostl. Pánové, pojďme se podívat na staveniště!

HVĚZDENSÝ

Pane hoteliére, teď nejde o hotel, ale o Národní gardu. Praha je vzhůru.

DEVÁTÝ (*energicky*)

Hotel je dost! Česká koruna, praktické vyjádření naší myšlenky.

HVĚZDENSÝ

Nebo ještě lépe: Český lev!

DEVÁTÝ

V létě započneme s výkopy!

KUČERA

Posadíme se, je teplá noc, hvězdy, měsíc, mraky. Sem nepřijde živá duše.

Zapomenuv již na svobodu
zajatý čížek nade mnou
zrníčka zobe srká vodu
a těší se písni svou.

Kolikrát jsem tě viděl, jak jdeš po náměstí a voníš.
Ostatních holek ve městě si nevážím, chtějí se vdát za učitele.

CILKA

A k čemu je ti ta konstituce? Za tři roky přestaneš podučitelovat a začneš učitelovat? Ptám se, abych to věděla.

ŘEHTÁČEK

Já osobně to, Cilko, pozoruju jako mravenčí hemžení.

KUČERA (*nabízí zbraň*)

Z jiných obcí už vyjeli. Praha čeká na pomoc celého národa.

ŘEHTÁČEK

Nasrat! To je jedinej program, kterej je mi blízkej.
Jestlipak víte, pane podučiteli, že na radnici nejsou nadšení?

KUČERA

Civičkáři mají jen tu bílou polívku a černej chleba.
Dětmí jsou požehnaní a hladem taky. To snad starosta ani neví.

ŘEHTÁČEK

Hlavně neví, kam až hodláte jít. Když vás pověřoval revolucí, myslel, že to ví. Řekl jasně, odsud až posud.
Prý mi chodíte za dcerou?

KUČERA

Kam až hodlám jít? Až do Prahy. Starosta řekl jasně: pokrok nám nikdo nedá, ten si musíme vzít sami. Slyšel jsem, že vy se tomu pošklebujete?

ŘEHTÁČEK

Je to možné, já už sám nevím. Šikovný ruce, dobře ošetřené pivo, dobrá strava. To je program. Němci se mejou, tak si vyberte. Ty stroje, ty jim rozmlaťte. Nebo ne, já nevím. Měl jste po okolí všelijakých holek, to je o vás známo. Když jste je opouštěl, brečely. S dcerou to myslíte jak?

KUČERA

Stojíte stranou, to je celý váš program. Na to nikdo není zvědavý, stát stranou. S dcerou vážně. Ty ostatní, to nic nebylo. Když jste někde v obci učitelem, jste mladej a krásnej, těžko jim odolat. Bohužel se hlavně chtěly vdát. Cilce jde o víc, proto ji miluji.

ŘEHTÁČEK

A to si myslíte, že vám ji dám, až s vámi Vídeň zatočí?

KUČERA

Vídeň s námi nezatočí. S Vídní je konec.

ŘEHTÁČEK

Nějaká Vídeň bude pořád. Vídní je!

KUČERA

Všichni páni tancovali
mezi nima Porges
městský hejtman vyskakoval
že bude mít pšoures!

(Bartoš a Hvězdenský vejdou. Spatří komisaře, tak se skryjí. Devátý komisaře nevidí.)

HVĚZDENSKÝ

Pšoures? Je to, páni vlastenci, vůbec české slovo?

DEVÁTÝ

A tak to bylo, pánové, pořád. Kecali a kecali, stavba hotelu vázla. Ten jejich pšoures, to je germanismus. Pánové, kdepak jste? *(Spatří komisaře, skryt už se nemůže.)*

HIML

No vida, pan starosta. A sám. Nejdřív děláme rebelie, pak v tom necháme pana starostu samotného, co?

DEVÁTÝ

Pánové se asi zdrželi...

HIML

A vy koukáte jako holoubě. Tak jak to bylo? Jména, hodnosti a nezapírat. Nebo mi nic neříkejte, stejně všechno vím z anonymních dopisů. Je mi z vás špatně.

DEVÁTÝ

Možná že snídaně nebyla nejlépe připravena.

HIML

Snídaně ušla. Čert to vem!

DEVÁTÝ

Tedy nejdřív ten Jičín. Deklamovánky, veršičky...

HIML

Vaše ozbrojená garda přitáhla do Jičína v půl třetí... Ale co je mi po tom, že. *(Usne.)*

DEVÁTÝ

Naštěstí já osobně o tom celkem nic nevím, stavěli jsme tenkrát hotel. To máte: cihly, vápno, koberce, hřebíky, políři. A všichni kradli. Nebo chtěli krást.

HIML (*se probudí*)

Hotel? V noci jsem si šel do přístěnku pro okurku a praskl pode mnou schod. Nenapijeme se?

DEVÁTÝ

Já vám řeknu, jak to bylo, pane profesore. Dodali mi shnilé dřevo. A těmhle lidem že bych se stavěl v čelo? To nevím. Stál jsem u okna a mlčel. Učitel na dvoře cvičil s gardou kvérgrify. Bartoš stál tady. A tamhle stál Hvězdenský.

HVĚZDENSKÝ

Kdež ta strašlivá zbroj
která nejeden zplodila boj?

BARTOŠ

Ba ne, já stál tady. Vy jste, pane starosto, stál u kamen
a řekl jste...

DEVÁTÝ

A je to vůbec ověřené?

BARTOŠ

Bohužel ano.

DEVÁTÝ

Kolikrát přiveze forman z Prahy všelijaké zprávy. Jed-
nal jsem s turnovským Hirschem, náš český člověk,
poradil mi: dva vchody. Rozený architekt.

(Devátý to říká Himlovi, ten už bohužel spí.)

BARTOŠ

Měli bychom být přirozeně ozbrojeni, jinak Praze ne-
pomůžeme. Konstituční kvéry. Já prohrabu půdu, tam
je věci...

DEVÁTÝ

Vy průmyslníci jste nesnesitelní. Běžte už, Bartoši,
s tou vaší konstituční sudlicí do prdele. To nevíte, že
myšlenka se prosazuje myšlenkou, jako to dělají Švý-
caři?

HVĚZDENSKÝ

Nad hromy hroznější, nad kyje krasší...

(Dál neví a už si nevzpomene. Tak toho nechá.)

DEVÁTÝ

Kvérgrify!! Máme-li být ozbrojeni, toť otázka. Dívá se na nás Evropa. Durynkové, Sasíci. Horká hlava je špatný stavitel. Plyš, mosaz, mramor, samé položky.

HVĚZDENSKÝ

Zrzavá liška bombarduje Prahu a vy byste vyrazil neozbrojen?

BARTOŠ

Zrzavá liška byl Lomikar.

DEVÁTÝ

Přirozeně neozbrojen. Objasníme trůnu naprostou legitimitu naší akce. Trůn pravda zatím váhá, ale víte, co tam mají lejster? Než je vyplní, podepíšou, orazítují? Ale tolik mohu prozradit už teď: naše síla nevěží ve zbraních, to svět už ví! V suterénech bude dlažba cementová.

HVĚZDENSKÝ

Windischgraetz je náš Lomikar. Kam jste se poděli, chlapové silní?!

DEVÁTÝ

Vy taky pořád opěvujete, co já musím zachytit do statistik a hlášení. Liška zrzavá byl Lucemburk. Wenzl der vierte! Chcete-li, pánové, konstituci, musíte se naučit poslouchat. Konstitucí bez kázně bychom dvůr nepotěšili. V létě dám před hotel palmy. Tak jiné obce se opravdu chystají?

BARTOŠ

Někde už vyrazili.

DEVÁTÝ

Čili jinde ne, že ano? Proč zrovna my máme být zase první?

BARTOŠ

A už jsme někdy byli první?

DEVÁTÝ

To nebyli. Německá piva mi do podniku nesmí. Pokud by ovšem přišel kupříkladu Bavorák, dostane své bavorské. Pochopitelně.

BARTOŠ

Lidi se smějou, říkají kramář, všechno strčí na půdu, a vidíte: konstituční sudlice, přilbice, praporec... praporec. Pánové, praporec. Prapor!

DEVÁTÝ (*užasne*)

Sakra, to je nápad. Pořád žvaníte, Bartoši, a najednou máte nápad. Praporec, to je ten nápad.

HVĚZDENSKÝ

Náš praporec, jenž vlaje
pod ten sbíhá se síla z kraje
jaro je, sníh taje
sníh včerejška nám taje...

To mě tak napadlo pár veršů pro naši věc. Umění je od slova uměti.

DEVÁTÝ

Tedy odhlasováno. Z obecní pokladny se pořídí praporec naší Národní gardy.

HIML (*se probudí*)

Do Čech ne! (*Měl asi zlý sen.*) Pane starosto, mě to nebaví. Vyhládl jsem, kručí mi v žaludku a navíc jsem trochu hladový. Já nejedu z Vídně půl světa vyšetřovat, abych byl hladový!

[10]

ŘEHTÁČEK

Cvičí ve dvoře kvérgrify! Víš, co to znamená? To je

zločin proti majestátu. A majestáty jsou tu proto, aby mohlo být zločinů!

CILKA

Pan podučitel není zločinec, pan podučitel je hrdina.

ŘEHTÁČEK

Hrdina? To by mě nenapadlo. Ledaže... z hlediska jiného majestátu... Dost, moc přemýšlím.

CILKA

Všichni jsou hrdinové. Bojují, tatínku, i za ten váš pitomej osud. Mně pan podučitel imponuje.

ŘEHTÁČEK

Svrhnou majestát, co? A nastolí zas jinej majestát. A zas proti němu budou zločiny. Tatrmani jsou to. Šašci. Není osudu, je pouze břich. Veliký nažraný břich, víc toho v světě nevidím.

CILKA

Protože jste slepý, tatínku. Osud existuje, a nejenže existuje, osud bude i zlepšen. Konstituce není majestát, a proto táhne pan podučitel na pomoc Praze!

ŘEHTÁČEK

A my u toho nemusíme být. Osud nebo břicho, doma budeš. Pro jistotu také nemusíme říkat, že u toho nejsme. Heslo doby je: čekat.

CILKA

Pan podučitel je veliký vlastenec.

ŘEHTÁČEK

Doma budeš. Cilka je, páni vlastenci, pitomec. Kdyby nám maminka neumřela mladá, přerazil bych ji. Jenže kdo by mi vařil?

(Vlastenci se chystají k hostině.)

A tak mě, páni vlastenci, napadá, jestli víte, proč upalovali čarodějnice nespravedlivě? Víte to? Protože to nebyly čarodějnice, nýbrž blouznivé ženy? Ba ne.

Protože je upalovali. Zdalipak mi rozumíte? Nasrat, že ano? Já vím...

[11]

DEVÁTÁ

My? Kdepak my a konstituce. My si hledíme hotelu. Ostatně ten můj je, pane komisaři, úplný idiot, ten by na žádnou revoluci myšlenkově ani nestačil. Dáte si ještě slučku?

HIML

Sluku už jsem měl. Dám si nadívané tetřevy. To jsou myšlenky v Evropě, co? (*Pomrkává na Devátého.*)

BARTOŠ

Třeba Francouzi, vezměte Francouze.

DEVÁTÝ (*jej kopne*)

Nežvaňte, Bartoši. Já také býval buřič, což o to. Nevím přesně, kdy se to stalo, ale tolik vím, že jsem chodil do čtvrté třídy. Zachtělo se nám tehdy hry na hulány. Teče vám omastek po bradě, pane profesore.

HIML

Omastek mám rád, neškuli maso. Zeleninu nejím, nejsem králík, jsem dvorní rada. Už si vzpomínám, krále zabili, ti Francouzi.

HVĚZDENSKÝ

Nepovídejte! Krále?

HIML

Tak. Potom ho snědli.

DEVÁTÝ

Ovšem kam se ten jejich král hrabe na našeho nadívaného tetřívka.

HRABĚ

Ano, jistě. Králové, princové, hrabata. To máme dohro

mady šlechtu. Já, pánové, stále nesnesitelně žvaním. Už jsem takový. Myšlenku bych neřekl ani za prase.

HVĚZDENSKÝ

Já jsem jednou četl, že nějaký Angličan si vyjel do Řecka padnout za svobodu. Byl to lord. To my ovšem nemůžeme, copak my máme na Řecko peníze?

HRABĚ

Jistě. To máme: za vlak, za jídlo, noclehy, spropitné, nějaké šatstvo na cestu. Potom to jsou mapy, příručky, jízdní řády. Dále máme plat průvodci, nádražním nosičům, úplatek celnímu orgánu. Jmenoval se Byron. No vidíte, jak blábolím. Ale jsem hrabě. Není to komické?

DEVÁTÝ

Shnilé dřevo! Dodali mi shnilé dřevo, to je komické!

HVĚZDENSKÝ

Říkal jsem již tehdy v Jičíně, vzhůru na Prahu, ale vyměňme Prahu za nějakou lepší. Praha není nic moc.

BARTOŠ

Raději pijte, Hvězdenský.

HIML

Hvězdenský, to jste vy? Myslel jsem, že se jmenujete Houska. Na schodech se loupe omítka.

HVĚZDENSKÝ

Houska jsem teď.

HIML

Aha. Na zdraví. Víno je ředěné, ale zato ho vypijeme víc, že? Pak tam byl kůň.

BARTOŠ

Bílý.

HIML

Jen tak pro zajímavost, kdopak na něm seděl? Vy? Vy také ne?

DEVÁTÝ

Je to zdejší víno, pane komisaři. Voda je také zdejší.

BARTOŠ

Jmenoval se Kučera. Býval tady podučitelem.

HIML

Kučera? Der Kutscher? Němec?

HVĚZDENSKÝ

Vida, Němec. To by mě ani nenapadlo.

DEVÁTÝ

A takového jste tu měli mezi sebou. Ale je to bezvýznamný mužik. Už jsme ho přeložili do Slané místo podučitele Stehlika.

BARTOŠ

Chodí přes les, v zimě závějemi.

HVĚZDENSKÝ

Mnohdy se brodí, služné má nízké. Němec!

DEVÁTÝ

A v té chvíli jsem zasáhl já. Řekl jsem: sundejte to dítě z koně. Podučiteli bylo tehdy sotva dvacet let. Kůň byl půjčený z pivovaru, hnědý valach se širokým zadkem. Tou dobou došla dodávka mosazných klik z Trutnova.

HIML (*listuje notesem*)

Tady píšete, že kůň byl bílý.

DEVÁTÝ

Ano, jistě. Bílý hnědý valach z pivovaru. Čistokrevný hřebec.

HIML

Aha. Rozumím.

DEVÁTÁ

Dáte si srnčí na švestkách?

HRABĚ

Srnčí. Jistě. Jeleni, kanci, daňci. To máme dohromady lesní zvěř.

Hudba

Pijme dál a pijme zas

dokud víno těší nás
pějme dál a pějme zas
dokud těší víno nás
přijde čas a víno nic
nebude nás těšit víc
potom ach už nikdy nic
nebudeme zpívat víc.

[12]

ŘEHTÁČEK (*se probudí*)
Co dělají? Žerou?

CILKA

Ano, tatínku.

ŘEHTÁČEK

A mlaskají?

CILKA

Trošku. Je to slyšet až na náměstí. Komisař měl devět knedlíků. To se bude pan podučitel divit, až se vrátí za Slané.

ŘEHTÁČEK

Bože, jak je to možné! Ke všemu knedlíky! I k slukám dají knedlíky! To víš, s panem podučitelem je to moc špatný.

CILKA

Tatínku, já si ho vezmu. Vdám se.

ŘEHTÁČEK

Teď, když ho asi zavřou? To bys udělala pěknou blbost.

CILKA

Tatínku, vy říkáte pokaždé něco jiného. Čemu mám vlastně věřit?

ŘEHTÁČEK

Věř, čemu chceš, ono je to stejně jedno.

CILKA

Nejdřív jste říkal: vezmi si ho, bude nadučitelem, pak zase: neber si ho, bude zavřený, potom vezmi, je to hrdina, teď zase, že bude zavřený.

ŘEHTÁČEK

Tak vidíš, jak je ten svět pestrý. Těch změn, těch nadšenejch obličejů, co se pak kření strachy a zase hrdinstvím. Bože, kdy já měl naposledy sluku?

CILKA

Vy jste, tatínku, inteligentní. Všechno, co řeknete, se později také stane. Ale v obličejí nemáte nikdy žádný výraz. Jste chytrý, ale křivý.

ŘEHTÁČEK

To víš, slouha bejvá křivej. Kdo ho platí? A má na kabátě rolničky, protože je živej z panáků. K těm se přimkni, ty tě napřímí!

CILKA

Třeba rolničky, jen aby v obličejí bylo člověku něco vidět.

[13]

DEVÁTÝ

Já říkám, bezvýznamný člověk. Osůbka. Lidová postavička. Nechme ho, ať si na něj sněží. Vadí nám? Nevadí.

KUČERA

Kdyby jen sněžilo, všechno jsme prohráli. Vzdali. Lidé jsou zdrceni, zoufalí, mlčí. Ale řeknu vám, to mlčení je hrozné. Jakmile lid nezpívá, ale mlčí, já bych se bál.

DEVÁTÝ

Neprovoďte, Kučero! Důležité je, že jsme nic neztratili. Prakticky jsme dosáhli cíle. Matko, nežere ten komisař příliš? Než tu revoluci uhájíme, on nás dočista vyjí. To by pak nebylo žádné umění kompromisu, ale vyžraný hotel.

CILKA

Josefe, já si tě vezmu za muže.

ŘEHTÁČEK

Vidím, že je nadšený. Psanec, hnaný nesmiřitelným Alexandrem Bachem z místa na místo, ze Slané do Polubného, z Polubného do Katusic, z Katusic dál a dál. Sám zaprášený a zlomený, bloudící českou krajinou, opuštěný jako pahýl, vítr mu fičí kol uší, jemu, běženci konstituce. A v té chvíli se mu staví po bok věrná žena!

KUČERA

Tatínek má pravdu, Cilko. Já si tě nemůžu vzít.

ŘEHTÁČEK

Jak čestný postoj. Sebe zničím, ale ženu uchráním.

CILKA

Já bych byla opuštěná a zaprášená s tebou.

ŘEHTÁČEK

A měli byste opuštěný a zaprášený dítko.

KUČERA

Je to tak, Cilko. Zůstaň ve městě, zapomeň na mě.

CILKA

Já nechci být šťastná, když ty nejsi šťastný.

ŘEHTÁČEK

Ještě ráda jednou přejeď na druhý chodník, až uvidíš pana produčitele jít proti sobě.

*(Přidávají se ostatní a vstupuje do nich vážnost chvíle.
Do Mařeny ne.)*

BARTOŠ

Což o to, bývali jsme, pane komisaři, rošťáci.

CILKA

Tatínku, proč jste tak zlý? Proč jsou lidé zlí? Vysvětlí mi někdo, proč jsou lidé zlí?

HVĚZDENSKÝ

Ovšem i za té revoluce jsme se nasmáli, pane komisaři. To víte, my jsme srandovní národ. Humor musí být.

CILKA (*Kučerovi*)

Proč mlčíš? Já nechci být šťastná, když ty nejsi šťastný. Půjdu s tebou.

HIML

Sám bych se rád zasmál. Však víte, my Němci jsme suchaři, my když se zasmějeme, tak leda vám.

BARTOŠ

Kdyby se pan komisař neurazil...

DEVÁTÝ

Ženo, zavolej Mařenu, ať zazpívá.

VŠICHNI

Mařeno!

MAŘENA

Ano, pane.

DEVÁTÝ

Zazpívej! Však víš, kterou...

HVĚZDENSKÝ

Jak jsi zpívala, když jsme tě vezli na alegorickém voze!

MAŘENA

Opravdu tu?

DEVÁTÝ

Jen spusť, ať se pan komisař zasměje.

(Následující píseň dá vyrůst manifestaci revolučních hrdinů. Všichni se shluknou kolem praporu, hrozí Vídni, hrudě se jim dmou. Jako obraz od Delacroix, Mařena s fangli na vrcholu pyramidy.)

MAŘENA

Těšme se dávnou nadějí
že se vrátěj dávné časy
že se nám zas zajasnějí
české meče české hlasy.
Český kroj ať každý nese,
i vše obyčeje dávné
nade všechno ono slavné
staročeské:
milujme se nedejme se
nedejme se napijme se
milujme napijme a pak vybijme se...

HIML

Já puknu, pánové...

MAŘENA

Dokud v nás česká krev plyne
chuť zahřívá srdce síly
sláva česká nezhyne
vznese hlavu lev náš bílý.
Nepřátelům budem hráti
tak jako medvědům v lese
budou oni tancovati
až zazpíváme:
milujme se nedejme se
vybíme se napíme se
milujme napijme nedejme zapíme
a pak vybíme se...

HIML

Už dost, pánové, nebo puknu smíchy. Ty vaše písně jsou
výborné. Folklor. Výšivky a legrace, na to jste majstři. Ne-
kejve se tady podlaha? Já vím, prkna starší, zato laciná.
Řeknu vám, Vídeň vás za to soudí shovívavě. Čas zahojil
jizvy, v přízemí se už nedá bydlet, jak je tam plesnivo.

DEVÁTÝ

Šetřili jsme na izolacích. Šlo nám hlavně o patro, v přizemí bydlí personál.

HIML

Patro se povážlivě houpe. Ráno jsem přivřel okno, vypadlo i s futrem.

DEVÁTÝ

Zatlučeme to hřebíkama. Máme takový šikovný postup, dvě prkna křížem, pár hřebíků a hotovo.

HIML

A ty praskliny ve zdech? Šetřilo se vápnem, co?! Vápnem, pánové, dáváme v poměru jedna ku čtyřem, nejvýše jedna ku pěti. Ve střeše jsou díry. Jinak je hotel hezký. Co jsem to vlastně...?

BARTOŠ

Jak bude s námi?

HIML

Ach ano. Odpouští se vám. Ovšem pozor. (*Spatří prapor.*) Prapor odevzdáte úřadům. Kvůli praporu jsem přijel.

DEVÁTÝ

Jaký prapor?

HIML

Váš. Revoluční. Odvezu jej do Vídně ke spálení. Dvůr je toho mínění, že prapor by mohl podněcovat... a tak dál.

BARTOŠ

Stál čtyřicet zlatých.

HIML (*vesele*)

Tak ty vám Vídeň asi neproplatí. Dáme si káněččí paštičku?

DEVÁTÝ (*vážně a tragicky*)

Prapor ne.

DEVÁTÁ (*jej kopne*)

Prapor sem, prapor tam.

(Hvězdenký a Bartoš se přimknou k Devátému.)

HVĚZDENSKÝ

Prapor nevydáme.

BARTOŠ

Je to symbol našeho všeho.

HVĚZDENSKÝ

Je to jediné, co nám zbylo.

DEVÁTÝ

Sám jsem jej třímal.

HRABĚ

Ach ano, prapor. Vlajky, erby, vyznamenání. To máme dohromady symboly. Pánové ho nevydají?

HIML

A proč, prosím vás?

HRABĚ

Kus hadru?

DEVÁTÁ

Táto, neblázni.

HIML

To bude Vídeň překvapena. Přijede četnictvo. Zatýkáni, slídění a stejně bude po praporu.

DEVÁTÝ

Prapor nevydáme. Je dobře ukryt ve špajzu. Dělejte si s námi, co chcete, ponižujte si nás, mučte nás, ale prapor nevydáme.

HIML

Nechápu. Jste rozumní, dá se s vámi mluvit, vyšli jste mi vstříc, jenom těch udání, co jsem dostal, a najednou: nevydáme...

ŘEHTÁČEK

Nevydají. Umazán slaninou, marmeládami a drobeč-

ky z třené buchy tyčí se v koutě špajzu, ale vítězný,
vlající!

DEVÁTÝ

Můžete od nás chtít hodně, ale přeci nemůžete chtít
všechno!

HIML

V tom případě tady končím. Podám hlášení, přijedou
myslivci a huláni. Jak myslíte.

(Himl sebere Mařenu, něco jídla a odejde.)

BARTOŠ

A je pryč.

DEVÁTÁ *(se rozpláče)*

Tolik se toho sežralo a nadarmo.

DEVÁTÝ *(má vizi hrdinství)*

Mlč! Jde o vážnou věc. Náš prapor nebude potupně
spálen ve vídeňských kamnech!

Hudba

Kde klobouk tam pero kde bok tam zbraň
kdo tyranem prchni a chraň se chraň
jeť ztracen kdo ve smích by statnost bral
z těch každý by stokráte život dal
za národ i lidstvo celé.

PŘESTÁVKA

HIML (*se balí*)

Himlhergot, tisíc láter a granátníkú! Saprlot! Jářku!
Krucifixalelujá! Zlatý Maďaři!

HRABĚ

Balíte se, komisaři? `

HIML

Balím! Tři dny cesty!

HRABĚ

Jistě. To máte: vlak, koňmo a ještě pěšky. Copak to ba-
líte? (*Nahlíží do zavazadel.*)

HIML

Hlavně knedlíky. Trošku zelí, hrst škvarků. Dva tisíce
zlatých.

(*Hrabě šacuje zavazadla.*)

Ty mám v kapse, v kufrech jsou samé knedlíky. Nosili
mi je po večerech. Úplatek, chápete?

HRABĚ

Jistě. Tohle je věšák.

HIML

Ten jsem přibalil. Patří hotelu.

HRABĚ

Vezměte i záclony.

HIML

Jsou v ruksaku. Řekněte, hrabě, co je to za lidi. Všech-
no přiznají, udají se a najednou ryc. Prapor nevydají!

HVĚZDENSKÝ (*vtrhne a hádá se*)

Na prapor patří heslo. Navrhl bych veršík.

BARTOŠ (*vtrhne a hádá se*)

Na prapor patří Pravda vítězí. To je odjakživa naše
heslo. Nač ještě další veršíky!

DEVÁTÝ (*doběhne poslední*)

Ted' se nehádejme. Je třeba promluvit ke gardě, opatřit slavobránu a hudbu. Kroje a stejnokroje.

HVĚZDENSKÝ

Šavle a bodáky. Ukrutné zbraně!

DEVÁTÝ

Už jsem řekl, zbraně ne. Stačí, že máme prapor.

ŘEHTÁČEK

Vidíte, podučiteli, jak jsou z toho praporu zblblí? To je jejich, fangle. Baráčníci. Ale do Prahy ani nedojedou.

KUČERA

Proč bychom nedojeli? V čele gardy, národními barvami ozdobené, kráčí pan hoteliér Devátý, za ním továrník Bartoš a básník Hvězdenský. Já, postaven se svou centurií na rohu, komanduji mateřským jazykem a věru že uvolněným hlasem: sláva!

ŘEHTÁČEK

Sláva? Čemu sláva, pane podučiteli?

MAŘENA

Dobré jitro, pane podučiteli.

HIML

Nedáte si knedlík, pane hrabě?

HRABĚ

Už jsem měl, děkuji. Tak říkáte, huláni, granátníci?

HIML

Bohužel ano. Sbalím kufry, dorazím do Vídně a podám hlášení. Zapakuju, pane hrabě, ještě tyhle koberečky, nač jim jsou.

KUČERA

Národ je na nohou a vy spíte?

MAŘENA

A když spí národ, jsem na nohou zase já. Nebo na zádech, nebo na břiše, jak je ctěná libost. Pan Houska mi

například říká Zlatavo. Prosím. Prý by mě ozdobil šerpami a vezl na voze co symbol svobody. Na voze jako na káře. Nejraději mám šlechtice, jsou bílí a plačtiví. A zouvají se. Měšťanstvo mi leze do postele v botech. Jenže na šlechtice málokdy kápnu. Co koukáte, podučiteli? Národy pomínou, já ne. Nejstarší zaměstnání člověka je zemědělství.

KUČERA

Vy musíte být smutná, paní Marie.

MAŘENA

Smutná? Ani ne, spíš zbytečná. Trošku celkově k ničemu. Ale na druhé straně, musí všechno k něčemu být? Já nevím. Vy taky nejste veselej, když vám utekla ta Cilka. Vlastně vám uteklo hodně děvčat, skoro každá tady v okolí. Je to tím, že blouzníte.

CILKA (*vejde s pláčem*)

Kdepak, já neuteču, já se zamknu. V devět ráno, tatínku, vyrážejí. Můj miláček, pan podučitel, je vede. Vezme si mě? Bude tím nadučitelem? Nebo bude viset jako Hus?

ŘEHTÁČEK

Uklidni se, dcero pitomá.

CILKA

Žena má být vdaná, tatínku.

ŘEHTÁČEK

A zbabělá?

CILKA

Zbabělá? Pro vás jsem zbabělá! Vidím, tatínku, paní podučitelovou, jak vychází z jednotřídky, důstojná a klidná, s košíkem v ruce. (*Rozpláče se.*)

ŘEHTÁČEK

Nebreč, Cilko. Proč brečíš? Že jsi zbabělá? Ale jdi... to už láska s sebou nese, že kazí lidem charakter.

Kdybys nebyla zamilovaná, ani by sis pana podučitele nevšimla.

CILKA

Já si ho taky nevšimnu. Vyspal se mi s tou... jak tady s ní spí každěj...

ŘEHTÁČEK

No když každěj, tak snad nebude tak zle... vida, huba plná konstituce a najednou... Mařena. Sympatický mladík, co?

CILKA

Já na Jičín nepotáhnu. Ať ho kvůli té jeho pitomé revoluci třeba zastřelí!

ŘEHTÁČEK

To se patrně stane. Zítra dorazí do Sobotky, pozítří do Boleslavi. Třetího dne se přiblíží ku Praze. Tak podučitel a Mařena... nu vida.

CILKA (*pláče*)

A tam je postřelí jako králíky nebo pověsí jako Husa. Ale člověk není ani králík, ani Hus. Klidně se nechá zastřelit, ale že tady čekám já, to je mu jedno. To není muž, to je kluk...

ŘEHTÁČEK

Napadlo mě, proč právě já musím mít zbabělou dceru? Když ho miluješ, následuj ho! Nebud' jako já!

CILKA

Myslíte, tatínku? Často lžete. Proč je všechno na světě tak složité? Jít, nebo nejít, kdo mi to řekne? Zamknu se v komoře.

[15]

KUČERA

Všechno, paní Marie, k něčemu je.

MAŘENA

Čekal jste na Cilku do pěti, nepřišla. Já to vím.

KUČERA

Neřekl bych přímo nepřišla. Jen neměla dost odvahy. Člověk, paní Marie, musí mít odvalu, aby byl vůbec živ.

MAŘENA

Proč musí? Copak nestačí bejt jenom živ? A vy ji máte?

KUČERA

Nevím. Snad. Každopádně se nechci vysmívat. Beru všechno naprosto vážně. To jsou samé obyčejné věci. Ale platí víc než ty neobyčejné.

ŘEHTÁČEK

Bere vážně pláteníky i civičkáře, problém sociální i konstituci, pokrok a vzdělanost. Inu učitel. Podučitel.

MAŘENA

A co? Já pojedu s vámi, podučiteli. Až do Prahy!

KUČERA

Vy? Bude se střílet.

MAŘENA

Ať. Jste milej, podučitýlku. Ať střílejí, mně už neškodí.

ŘEHTÁČEK

Střílet nebudou. Leda sem tam rána. Cesta do budoucnosti není dlážděna kulkami, ale anonymními dopisy.

KUČERA

Nemám vás rád, Řehtáčku. Vidíte v lidech jen to zlé, krákáte jako havran a přitom lidé jsou dobří, já to vím.

HIML

Mně budete něco takového povídat. Kdybych si mohl vyšetřovaných alespoň vážít, jenže jsou jako těsto, že, pane hrabě? Knedlíky dělají znamenité.

HRABĚ

Jistě. Na knedlíky jsou machři. Nepřibalíte umývadlo?

HIML

Ukažte? Je oprýskané. Myslíte, že přijdou prosit?

HRABĚ

Přijdou vyjednávat. Huláni je polekali. Ostatně i mě. To víte, jsem sám namočen. Prapor, to byl můj popud.

[16]

DEVÁTÝ (*vtrhne nadšen*)

Bylo to prakticky mé vítězství. Sobotka auf, Bousov auf!

HVĚZDENSKÝ (*vtrhne nadšen*)

Ani jeden Rakušák nevylezl, protože zalezli.

BARTOŠ (*vtrhne okouzlen*)

Pánové, když jsme tak pochodovali k Bousovu, my, Jičínští a Sobotečtí, pevný krok, jasná mysl, nad námi prapor...

KUČERA (*vejde skleslý*)

Vždyť jsme se vrátili! Ani do Boleslavi jsme nedojeli.

DEVÁTÝ

Vrátili, ale vyhráli.

BARTOŠ

Je přirozené, že návrat už jsme tolik neoslavovali.

HVĚZDENSKÝ

Ale cesta k Sobotce byla triumfální. Verše, slavobrány, alegorické vozy...

BARTOŠ

A hostiny.

KUČERA

Praha je obležena, nejlepší mužové v žalářích, úzkostné ticho po vší zemi.

BARTOŠ

Ubohá Praha. V Praze prohráli, ale my zde stojíme.

KUČERA

Nestojíme. Utekli jsme.

DEVÁTÝ

Utekli, utekli... když pořád melete utekli, tak vám odpovím rázně: stáhli jsme se. Zatím!

BARTOŠ

Taktická lest, chápete? Žižka, Lomikar, Dobrovský. *(šeptem)* Prý zatkli osm set lidí.

HVĚZDENSKÝ *(šeptem)*

Popravovat je budou na Staroměstském, jako tenkrát.

DEVÁTÝ

Habsburk je prevít, já Habsburka znám.

HVĚZDENSKÝ

To není ani Durynk, ani Sas.

DEVÁTÝ

Když pomyslím, co by s námi bylo, kdyby nás nestihl včas jízdni posel...

BARTOŠ

Jaký posel?

MAŘENA

Pane podučiteli, s kým to pochodujete?

KUČERA

Já vím, paní Marie, někteří lidé spíš počítají pro sebe. S tím se ovšem nedá nic dělat, to je běžné, i když nepříjemné.

MAŘENA

Nedávno mi kdosi ukradl kabelku, to bylo taky moc nepříjemné. Ovšem pro toho, kdo mi ji ukradl, to bylo naopak příjemné, že, Bartoši?

KUČERA

Proč mi to vykládáte? Vy byste nerada, aby se poměry zlepšily? Kdo jiný má poměry zlepšit než ten, kdo je lepší.

MAŘENA

Ale jo, pane podučiteli, já mám ráda, když se poměry zlepšej. Ale komu, že jo? Komu se zlepšej, ten je rád, ale komu se zhoršej, ten je zase nerad.

ŘEHTÁČEK

Celý dějiny v jedný větě? Nebo zase kecám?

DEVÁTÝ

Ona osoba s námi do Prahy nepojede.

BARTOŠ

Pošpinila by náš prapor.

HVĚZDENSKÝ

Škoda. Na voze, v bílé říze, prsa venku... to by byla svoboda...

DEVÁTÝ

Vědět, že drží s tím Němcem Kučerou...

[17]

DEVÁTÝ

Vida, podučitel. A celý skleslý. Mějte rozum, Kučero. My teď trochu couvneme, abychom příště, v lepší chvíli, vyrazili na zteč! To bude Habsburk překvapen!

[18]

MAŘENA

Co já už viděla pánů, pane starosto. Ve všelijakých kabátech a s všelijakým nadšením. I bez kabátu. I se strachem. Nebo bez kalhot. V posteli už to tak je, že

člověk odloží šaty. A říká mi múzo! V bílé říze, kozy venku, jako by ženská byla na světě kvůli vám! Kvůli komu? Víím já? Někteří odkládají všechno, pane starosto. I nadšení, i strach. A jak se odstrojujou, tak se logicky taky zmenšujou. Až z nich najednou není nic. Odložej i sebe. I toho, co chodí světem místo nich. I toho, co místo nich leze do postele. Někteří zase neodloží vůbec nic. Chrastí v posteli jako ruksak s nádobím. A to se, pane starosto, divíte, že chci pochodovat na tu vaši Prahu? Jsem jenom osoba. Věšák. Odložte si. Nebo se aspoň zujte!

(Starosta prchne.)

Copak, Josefe, copak ti je? Máš smutný oči, jako bys brečel.

KUČERA

Není čas brečet.

MAŘENA

Ale jo, brečel jsi. To já poznám. Cilka, vid', Cilka tě trápí. Říkáš jí skřivánku?

KUČERA

Čížku. Podle takový básničky.

MAŘENA

Já víím. Zapomenuv již na svobodu, zajatý čížek nade mnou...

KUČERA

Vy tu básničku znáte?

MAŘENA

Tady ji zná každěj. Brumlával jste ji Cilce v parku. Smutnej jste moc? Vám se nechce táhnout na Prahu?

KUČERA

Po krátkém výcviku vyrazíme.

MAŘENA

Na radnici se svítí dlouho do noci.

KUČERA

Ale k jednání, totiž k těm jejich žvástům, mě nepřipustí.

MAŘENA

Nevadí, můžeme dělat praktické věci. Poslat telegramy do Jičína.

KUČERA

Večer půjdu na radnici. Pánové, věci jsou tak a tak, ráno vyrážíme! Půl města jde s námi.

MAŘENA

Já zůstanu doma, Josefe.

KUČERA

Ty? Proč?

MAŘENA

Jednoho dne ti to starosta vmete do tváře. Říkával mi, zadeček jako cibulička, prsíčka jako dvě ředkviček, nožičky srnčí krok. Ale pak budu osoba.

KUČERA

Jaká osoba, co to povídáš?

MAŘENA

Pošpinila bych prapor.

KUČERA

Ty? To je vyloučeno.

MAŘENA

Možná že i ty ho pošpiniš...

[19]

BARTOŠ

Dovezl jsem z Francie takový stroj: nahoře jsou špulky, dole chňapadla, transmise, pedály. Nebudu pány unavovat technikou, pohání to parní stroj, do krabic

padají hotové civičky. Úplný zázrak, najednou se v té civičkárně jinak dýchá. Ušetřeno patnáct civičkářů.

DEVÁTÝ

Mohu jmenovat podobný příklad: řekl jsem turnovskému Hirschovi: z kuchyně mohl by se udělat koupelnou průchod do jídelny místo salonu umístěné. Mezi kuchyní a nejbližší pokoj vsunula by se koupelna z předstíne udělaná a předsín by se zmenšila ve prospěch prostředního pokoje. Tím by se získalo trochu větší místo pro třídičný pokoj, který by se mohl přepažit a stát tak salonkem, z něhož by byla přístupna ložnice, sloužící za jídelnu. Tím by se získaly prostory v podstřeší. Ostatní požadavky na kolny, chlěvy a dřevníky zůstaly by nedotčeny. Bude-li tomu tak, možno okna arkýřovité povysunouti a jídelnu spojit se zasklenou verandou, popřípadě se zimní zahradou.

HVĚZDENSKÝ

Navrhl jste to výtečně. Hotel je změněn k nepoznání.

DEVÁTÝ

Předělán, pane, předělán. Stavba, původně určená k něčemu jinému, po úpravách slouží zase něčemu zcela jinému. A to je právě pokrok, předělat, změnit, sloužit něčemu jinému, než původně bylo určeno.

HVĚZDENSKÝ

Skvělá myšlenka. Všechno, co člověk používá, bylo původně myšleno za jiným účelem. Umění je od slova uměti.

BARTOŠ

Svět vědy, biologie a vodních mlejníků. Někdy mě až jímá úzkost, když si představím, co všechno dokážeme.

Hudba

Kde klobouk tam pero kde bok tam zbraň
kdo tyranem prchni a chraň se chraň

jeť ztracen kdo ve smích by statnost bral
z těch každý by stokráte život dal
za národ i lidstvo celé.

DEVÁTÝ

Kde jste se toulal, podučiteli? Vás je potřeba tady, na radnici.

KUČERA

Byl jsem v šenku. Rozdělili jsme se do setnin.

DEVÁTÝ

Tak ono v šenku bylo živo? Trošku unáhleně, co? Kdo vás, Kučero, pověřil revolucí, co?

KUČERA

Nebudeme se nikoho ptát! Parní stroje naházíme do potoka, šlechtu vyženeme, robotu zrušíme. Hraběti jsme zabavili čtyřicet mušket. Pušky jsou rozděleny po centuriích, mužstvo cvičí za humny kvérgrify!

DEVÁTÝ *(vybuchne, pak se uklidní)*

Když už se stalo, dejte mi, podučiteli, k šesté hodině nastoupit gardu. Promluvím.

KUČERA

Ve starých kabátech jako Voltaire, ale v tváři máme vítr. Jičín, Sobotka, Dolní Bousov, Benátky nad Jizerou a Praha!

HVĚZDENSKÝ

Videň!

BARTOŠ

To je vysloveně protirakouská činnost, co ten podučitel vyvádí.

DEVÁTÝ

Patrony jim naštěstí hrabě nevydal.

BARTOŠ

Jak to, že nevydal?

HRABĚ

Patrony zůstaly ve špýcharech.

BARTOŠ

Copak puška bez patron má smysl?

[20]

HIML

Puška je trestná i bez patron. To je názor rakouské vlády. Myslíte, že přijdou? Už je půl jedenácté.

HRABĚ

Určitě.

HIML

A budou prosit? Ponižovat se?

HRABĚ

Jistě. Je to otázka dvou tří dnů.

HIML

Dobře, počkám tři dny. Himlhergot, abych zas rozbaloval. Na druhé straně, tři dny cesty do Vídně, pak zase zpět a zase do Vídně, sem tam, copak jsem nějaký blbec?

HRABĚ

Nabídněme jim kompromis. Lva odpárat, nápis odpárat a prapor ať si nechají. Dobré, co? Diplomatické.

HIML

Cha. Říkám cha. Copak je někdo takový idiot, aby na váš veselý návrh přistoupil? Nápis odpárat, lva odpárat, výtečně, hrabě... Vidím, že jste opravdu aristokrat. *(Směje se hraběcí hlouposti.)*

Hudba

Pijme dál a pijme zas
dokud víno těší nás

pějme dál a pějme zas
dokud těší víno nás
přijde čas a víno nic
nebude nás těšit víc
potom ach už nikdy nic
nebudeme zpívat víc.

[21]

ŘEHTÁČEK

Dopadli jsme, pane podučiteli, co?

KUČERA

Tak nevím. Sobotka, Jičín, Dolní Bousov...

ŘEHTÁČEK

Ani jeden stroj v potoce. My v hrobě předčasném.

KUČERA

Copak je možné mezi námi žít?

ŘEHTÁČEK

Ano, volnost, rovnost, stroje v potoce. Zmatení programu a nejasnost idejí vzápětí přinášejí zlehčení povah a výlučnou péči o prospěchy hmotné.

KUČERA

Teď leží všude těžké mraky. Řekněte mi, Řehtáčku, kam se podělo včerejší nadšení?

ŘEHTÁČEK

Ushlo, příteli podučiteli. Teď je třeba hledět, na koho to všechno strčit. Asi to budete vy.

KUČERA

Já vím, vy sám jste zbabělý. Ale copak mohou všichni lidi opustit sami sebe? Říct, já nejsem ten, který jsem?

ŘEHTÁČEK

To jsou ty prospěchy hmotné. Lidi chtějí kosit trávu,

a navečer špásovat s maminami. Pokrok, to je jen na chvíli, to dlouho nebaví. Je to věc nejasná.

KUČERA

Nebaví? Vždyť je to pro ně. V Jičíně jsem promluvil k civičkářům a niřařům. Trůn je silný, protože jsme poslušní. Jak je to snadné: stačí neposlechnout!

BARTOŠ

Pane hoteliéře, podučitel vylezl na koně a řeční na nádvoří.

DEVÁTÝ

Podučitel je osůbka, Bartoši. Promluví s ním. Pane podučiteli, co blbnete?

KUČERA

Pálí vás moje výstižná řeč, starosto?

DEVÁTÝ

Mám jistou zodpovědnost. Sám jsem vás vybral. Ale vy si nejste vědom mezí!

KUČERA

Zamával jsem, Cilko, šavlí, ale to už od Boleslavi dorazil jízdní posel, že Praha je poražena.

BARTOŠ

Snad abychom sundali to dítě z koně?

KUČERA

Nevadí, my jdeme dál. Vždyť tančí, kdo jde. Revoluce se šíří. Není jen Praha, je venkov, je lid, je národ!

HVĚZDENSKÝ

Panu podučiteli je prakticky sotva dvacet let, ale kůň je bílý, čistokrevný.

KUČERA

Hoteliéra jsem si ani nevšiml, Cilko. Rozplamenil jsem civičkáře a niřaře řečí plamennou. Když dodal jsem neopatrně, baby v našem středu nepotřebujeme a věru že trpěti nebudeme... smutné přichystalo se mi

divadlo. Krom jediného, mnou vyznamenaného kaprála obrátili se všichni zády jakoby na povel a počali se do všech úhlů světa rozcházeti.

DEVÁTÝ

A je to za námi. Zabouřili jsme si...

BARTOŠ

Ukázali svou sílu...

HVĚZDENSKÝ

A vyhráli. Škoda jen, že ten učitel pořád provokuje.

BARTOŠ

Kdyby jen on. Moc lidí si nedá pokoj. A přitom pan ministerský předseda Alexander Bach má veliké pochopení pro civičkářské dílny.

DEVÁTÝ

Musíme se učit od Švýcarů. Poměry se zklidnily, příští měsíc otvírám hotel, jste zváni. Trošku nám spadl strop, podepřeli jsme to klackama, zatím drží.

Hudba

Všichni jsme my plavci na chatrné lodi
jedna hvězda všechny v kraj neznámý vodí
loď pohazovaná v bouřném vlnobití
musí se o hrobní kámen rozraziti
širý svět je mořem tělo tvé je lodí
správce světa loď tvou do přístavu vodí
duše tvoje duše v korábu tom pluje
z ciziny se duše domů navracuje.

[22]

CILKA

Tatínku, pan podučitel Kučera se vrátil a odpustil mi.
Všichni couvli, on ne! Já ho miluji.

ŘEHTÁČEK

Jednoho dne dopadne jako parní stroj. Hodí ho do potoka.

CILKA

Pana podučitele neumlčí. Proč jsem byla tak zbabělá?

ŘEHTÁČEK

Kecy. Kecy, to byla vždycky naše zbraň. Neumlátit, ale ukecat. Akorát že jsme nikdy nikoho neukecali. Klidně se za pana podučitele vdej.

CILKA

Tatínku, už zase říkáte něco jiného. Co je vlastně pravda?

ŘEHTÁČEK

Všechno, dcero pitomá. Všechno je pravda. My lidé jsme v zásadě všichni dobří, to doba nás bohužel třídí na zbabělé. Chceme kosit ty louky.

CILKA

Nikdy mu neřeknu, že mi s někým spal, mrzelo by ho to. Ublížila bych mu, muž potřebuje oporu, ne výčitku. *(Praví Himlovi, jenž nechápe.)*

HRABĚ

Bavíte se, komisaři?

HIML

Trošku. Poslyšte, hrabě, jak dlouho budu čekat?

HRABĚ *(krčí rameny)*

Myslivci, huláni a dragouni, těžko říci. Asi budou muset přijet.

HIML

Co by jezdili. Počkáme pár dní, vlastenci přijdou prosit. A my jim odpustíme.

HRABĚ

To nevím. Pár dní, těžko říci. *(Vrtá se v zavazadlech.)* Jako by tady plesnivěly knedlíky.

HIML

Co by plesnivěly! Promiňte, sám ztrácím trpělivost. Nemyslete si, hrabě, že mi na té vaší rebelii nějak záleží. A celá Vídeň mi může být taky ukradena, ale něco tam halt dovézt musím. Kolega Hauptvogel si vyšetřuje v Budapešti, grófové, ohnivé Maďarkey, chápete... A já, prý karty. Kolega Hauptvogel tokajské, já knedlíky! (*Mává zavazadlem a všimne si.*) A ještě mi začínají plesnivět. Proboha, hrabě, nemohl byste to popohnat?

HRABĚ

Ano. Jistě. Karty, holky, chlast. To máme dohromady disciplinární komisi. Vynasnažím se, komisaři, ale bude to stát nějaké peníze. To víte, vlastenci. Jsou neústupní.

HIML

Peníze? Nakonec budu platit já jim? Řekněte mi, hrabě, co je tohle za obec? (*Zadumá se nad knedlíky v zavazadlech.*) No jo, sajou vlhko, to dá rozum.

[23]

Hudba

Když jedni kradou na tisíce
nezbyde druhým o nic více
než co by větrík smet
kde chudý s chudým jdou do páru
tam zloděj sedne do kočáru
tak to chce tento svět.

HVĚZDENSKÝ

Vám je, pánové, hej, vy si žijete, ale co já, který musím
o těch vašich životech zpívat?

BARTOŠ

My to máme také těžké. Pálili jsme ty ohně.

DEVÁTÝ

Přípravy děly se vždy tajně.

BARTOŠ

Starší uctívali památku Husovu spíš niterně, my mládež demonstrativně. Jednou vzplál vzpomínkový oheň přímo pod okny pana starosty.

DEVÁTÝ

To jsem pochopitelně ještě nebyl sám starostou. Stráž s bodáky vyrazila...

BARTOŠ

...a vtom oheň na druhém konci obce. Poté telegrafováno na komisařství...

DEVÁTÝ

Vyslán hejtman...

BARTOŠ

My husité potrestáni pokutou deseti zlatých.

DEVÁTÝ

A vtom nový zločin. Husité dostaví se na komisařství v žebříňáku, ověnčeném chvojím. V čele tabule: Nedejme se!

BARTOŠ

Mnozí nám tehdy spílali rebelů. A dnes?

HVĚZDENSKÝ

Dnes...

DEVÁTÝ

Na to odpověz si každý sám.

(Klepání.)

Herein!

HRABĚ

Tu jste, páni vlastenci. Hledám vás po celém hotelu. Situace je krajně vážná. Pan profesor nehodlá diskutovat. Je sbalen, do tří dnů odjíždí.

DEVÁTÝ

Já vím, sbalil v hotelu kdeco. Jenže musím mlčet.

HRABĚ

Situaci nezlehčovat. Jsou tu určité poznatky o činnosti podučitele. Je zde ten prapor. Velké dotčení a pobouření.

BARTOŠ

My jsme loajální, my jsme spořádaně a průmysl a parní stroj a němčina. My ano. Tak co po nás ksakru ještě chtějí!

HRABĚ

Prapor. Však víte. Doktor nežertoval. Totiž profesor. Nebo komisař, nebo co on vlastně je.

DEVÁTÝ

Dvorní rada. My jsme vyhověli, tak ať nám krucifix ten prapor nechá! Co mu to udělá!

HVĚZDENSKÝ

Je ve špajzu, ani s ním nepobuřujeme.

DEVÁTÝ

Já nevím, co si ta vídeňská vláda vlastně představuje. A ten profesůrek. Ať si na nás dají pozor, my máme trpělivost, ale nikoliv donekonečna. My bychom se také mohli opět zvednout. Sešikovat se pod praporem! Jestli nám ho nenechají, já nemluvím do větru! Copak nám k čertu nemůžou nechat ten náš ubohý prapůrek? Nemohl byste, hrabě, nějak poprosit?

HVĚZDENSKÝ

Co řekneme dětem, až se zeptají, kde máte, tátové silní, prapor?

HRABĚ

Totiž, už jsem jednal. Stálo by to ovšem nějaké peníze. Ne mnoho.

DEVÁTÝ

Sto zlatých, stačí?

BARTOŠ

Celých sto zlatých?

DEVÁTÝ

Nejsme žádní ubožáci, aby nás polekalo sto zlatých.
Co je to sto zlatých pro vlast?

Hudba

Tužme svaly tužme paže
tužme svaly tužme
Buďme skály buďme stráže
pilně vlasti služme
Lvírodého národa
lvírodého národa
jehož sluncem svoboda
dokud český zpěv nezhyne
nezhynou Čechové...

(Během hudby vyplatí vlastenci hraběti, co slíbili.)

DEVÁTÝ

A ten podučitel ať si na mě dá pozor! Co to nesou?

ŘEHTÁČEK

List od Jeho hraběcí Milosti.

DEVÁTÝ

Už nebude hraběcích milostí. Svět patří nám, hoteliérům.

HVĚZDENSKÝ

Nebavte se, pane starosto, o filozofii s posluhou.

BARTOŠ

Vídeň se třese a hraběcí milost nám píše. Dřív jsme se dostavovali my.

DEVÁTÝ

Opravdu od Jeho Milosti. Copak nám píše?

HRABĚ

S tím dopisem je to těžké. Nedám jim zbraně, vtrhnou na zámek. Dám jim zbraně, budu později sám viset. Už to mám, dám jim prapor!

HVĚZDENSKÝ (*vezme Devátému dopis, čte*)

V národních barvách... der Löwe, to je po našem lev... s nápisem Wahrheit sieght! Kterého národa barvy Jeho Milosti myslí?

BARTOŠ (*se zmocní dopisu*)

O puškách nic?

HRABĚ

Kdepak, pane profesore. Ona už i puška bez patron je trestná věc, doktore. A tak vám, komisaři, říkám, pušky nakonec narabovali. Prapor, to je nevinná věc.

HIML

Co je mi, Vaše Jasnosti, do toho! Kvůli vám tu nejsem. Kvůli nim taky ne, nad nimi se Vídeň leda ušklíbne.

HRABĚ

A proč tu, profesore, jste?

HIML

Vím já? Řekli jed', jedu. Bunty, spolky, vytrhat bejlí. Narabovat kufry, to jako šlechtic chápete. (*Vyplatí hraběti dávno domluvený obnos.*) Do kafe mi napadala omítka, to není hotel, to je kůlna!

HRABĚ (*Devátému*)

Stran pozemku pro cvičiště Národních gard... (*Dál šeptá. A odejde. Ještě stihne Bartošovi vytrhnout listinu.*)

HVĚZDENSKÝ

Pozemek pro cvičiště Národní gardy? Jak to, že o tom nic nevím?

DEVÁTÝ

Hotel musí stát na pozemku, to dá rozum. Ve vzduchu

hotel nepostavíš. Tak jsem hraběte trochu zmáčknul, mně by pozemek neprodal, Národní gardě neodmitne.

HVĚZDENSKÝ

Důmyslné.

BARTOŠ

Mohl by tady postavit hotel nějaký Němec. V Praze teď bude taky všechno jinačí.

DEVÁTÝ

Nemyslete si, že v konstituci přestanou existovat hotely. Naopak. Cestovní ruch bude větší. To bude furt, jak lidi jezdí s pokrokem sem a tam, někde musí přenocovat, ne? Čili okna, stropy, leckde se dá ušetřit, já za svou osobu, aniž bych... Civičkáři kdepak. Ti ne. Copak jsem to vlastně chtěl? Aha. Víte, co je to parní stroj? Tak vidíte!

HVĚZDENSKÝ

Proti parnímu stroji jsem také. Člověk má žít národopisně! Totiž, pro parní stroj jsem také!

DEVÁTÝ

Na cvičišti postavíme kiosk. Kiosk předěláme v hotel, hotel v grandhotel. Kdyby se stavba hejbala, ze všech stran ji podepřeme větvemi. Jako takový se ujímám vedení Národních gard.

BARTOŠ

Já ovšem mám na půdě konstituční sudlice a helmice.

HVĚZDENSKÝ

Ale jste skrček, Bartoši. Máte, pravda, civičkárnu, ale není to na vás, bohužel, vidět. Pan hoteliér je urostlý a já plánuji napsat hymnus: Kam jste se poděli, chlapové silní! V takovém hymnu nemůže vystupovati skrček.

DEVÁTÝ

Správně. Jen si vzpomeňte na Husa.

Hudba

Jen jen vzpomeňte si na Husa
na na hranici žhnoucí
od které duch český chytil
aby temnoty osvítil
jako slunce skvoucí.

HVĚZDENSÝ

Je to jediné, co nám zbylo.

BARTOŠ

Je to symbol našeho všeho.

DEVÁTÝ

Ano, prapor nevydáme! Ponižujte si nás, kůži z nás
stáhněte, ale prapor nevydáme! (*Nadšení ovšem opadne, jako by se polekal vlastních slov.*) Nevydáme. Uznejte, pánové, přece jim nedáme i prapor. Všechno už nám vzali.

BARTOŠ

Ale co bude, když ho nevydáme?

HVĚZDENSÝ

Co bude s námi? Sám jste viděl toho komisaře, jak se hněval, jak blýskal očima.

BARTOŠ

Možná že je to jejich plán.

HVĚZDENSÝ

Že na to čekají.

BARTOŠ

Aby nás mohli zničit!

DEVÁTÝ

Já vím, rádi nás nemají. Něco vám řeknu, oni se nás bojí. Viděli jste toho komisaře, jak se lekl?

BARTOŠ

Lekl se, to je pravda, ale taky se rozhněval.

HVĚZDENSKÝ

To víte, jednou je to buřičský prapor, tak se mu nemůžeme divit, že ho chce.

BARTOŠ

Ale také je to náš revoluční prapor a on se nemůže divit, když ho nevydáme.

DEVÁTÝ

On se také nedivil. Jde po nás. Chtěl by nám zakroutit krkem, aby se zalíbil nahoře, sketa!

HVĚZDENSKÝ

Ale vydat prapor nemůžeme.

BARTOŠ

Nesmíme.

DEVÁTÝ

Ty jeho oči. Jak zlobně jimi blýskl.

HVĚZDENSKÝ

Jistě si řekl, no vida.

BARTOŠ

Tváří se jako beránci, ale jsou to buřiči.

DEVÁTÝ

Když prapor nevydáme, bude po nás veta, to je jisté, ale vydat ho nemůžeme.

BARTOŠ

Co kdybychom... je to jen návrh, nic víc... co kdybychom odpárali... víte, co Vídni leží v žaludku.

HVĚZDENSKÝ

Myslíte nápis?

DEVÁTÝ

A to zvíře. Zvíře taky.

HVĚZDENSKÝ

Já nevím, odpárali, to je skoro jako vydali.

DEVÁTÝ

Ne tak úplně. Prapor by zůstal náš. Ztrácíme detaily, je to bolestné, ale celek zůstává zachován.

BARTOŠ

Koneckonců lev se může kdykoliv zase přišít.

HVĚZDENSKÝ

To je pravda. A nápis také.

(Poznámka: V inscenaci v Činoherním studiu v Ústí nad Labem měli všichni tři herci nůžky na párání praporu připravené v kabátech. To zdokonaluje smysl scény: vědí předem, kam se doberou.) (Párou tedy prapor.)

DEVÁTÝ *(ještě váhá)*

Jen aby se spokojil. Možná odpáreme a pak nám řekne: dejte i látku. I tyč.

BARTOŠ

Že by hnal věc do krajnosti?

HVĚZDENSKÝ

To nemyslím.

DEVÁTÝ

Rádi nás nemají. Dobře vědí, že stačí málo a budeme jim nebezpeční.

HVĚZDENSKÝ

I teď jsme jim nebezpeční.

BARTOŠ

Moc se s námi nebratříčkoval. Najedl se, to ano, ale nic víc. I z hotelu se odstěhoval na zámek.

HVĚZDENSKÝ

Řekl hraběti, že v hotelu je nebezpečno.

DEVÁTÝ

Bojí se nás.

BARTOŠ

Říkal, že by ten hotel mohl každou chvíli spadnout.

HVĚZDENSKÝ

Myslel tím, že ani v hotelu si před námi není jist.

DEVÁTÝ *(se rozhodl)*

Pánové, raději přidáme toho Němce. Nápis, lva a Němce. To snad jako záruka loajality postačí.

BARTOŠ

Jakého Němce?

DEVÁTÝ

Toho Kučeru.

HVĚZDENSKÝ

Podučitele. On je to Němec?

DEVÁTÝ

Der Kutscher. Sám pan profesor to říkal. Má prý ve Vídni příbuzné.

BARTOŠ (*vše pochopil*)

Proto on se do všeho tak hnál. Jemu se to buntuje, když má ve Vídni známosti. Ale co my?

DEVÁTÝ

Nám zbývá jen odvaha.

HVĚZDENSKÝ

Za námi nikdo nestojí, krom pokroku.

DEVÁTÝ

Prostě ať opustí obec. Ať si jde třeba do Vídně, když ho tam srdce táhne.

HVĚZDENSKÝ

My se s ním párat nebudeme.

BARTOŠ

Nikdo se nám nemůže divit.

DEVÁTÝ

Drželi jsme podučitele, pokud to šlo, ale už to prostě nejde. Taková je situace.

BARTOŠ

Buntoval civičkáře a dodnes buntuje. Víte, jak tehdy řekl: Vzhůru na Prahu!

HVĚZDENSKÝ

To řekl on? Myslél jsem, že to řekl pan starosta.

DEVÁTÝ

Já? Já tehdy stavěl hotel, já měl své práce dost. Myslím, že jste to řekl vy!

HVĚZDENSKÝ

Já si nevzpomínám. Ostatně, o jaké Praze to mluvíte?
(Už dopárali.)

BARTOŠ

Z naší obce na Prahu nikdo netáhl.

DEVÁTÝ (zarazí jej tento nápad, ale hbitě jej přijme za svůj)

Také se nepamatují.

HVĚZDENSKÝ

Je tu bohužel ten prapor. (Právě teď je věčný!)

BARTOŠ (je ještě věčnější)

Pouhý prapůrek. Vidíte, nikde žádný nápis, žádný lev.

DEVÁTÝ (patos)

Ovšem náš, i když prapůrek. Dám se, pánové, před ním vymalovat.

HVĚZDENSKÝ

Báječný nápad. I já.

BARTOŠ

V nějakém statečném postoji. Kupříkladu. (Ukáže.)

HVĚZDENSKÝ

Nebo takhle. (Ukáže.)

DEVÁTÝ (si stoupne doprostřed)

Ano, tak to bude nejlepší. Hrdinství, praxe se snoubí se vzletem básníka. Klid, úsměv, nikde žádný lev.

Hudba

Všichni jsme my plavci na chatrné lodi
jedna hvězda všechny v kraj neznámý vodí
lod' pohazovaná v bouřném vlnobití
musí se o hrobní kámen rozraziti
širý svět je mořem tělo tvé je lodí
správce světa lod' tvou do přístavu vodí
duše tvoje duše v korábu tom pluje
z ciziny se duše domů navracuje.

DEVÁTÝ

Říct vám to musím, podučiteli. A lepší, když to povím já, než aby to řekl cizí.

KUČERA

Copak, stalo se něco vážného?

DEVÁTÝ

Bohužel, Jozífkou. Moc vážného. Bránili jsme tě, bránili jako vlastního, ale neubránili. Moc na nás tlačili, vyhrožovali a nakonec už nešlo o nás, ale o celou obec. Bohužel, musíš pryč.

KUČERA

Jak pryč? Kam pryč?

DEVÁTÝ

To víš, v té Slané, lidi na to poukazují, říkají, buntoval, bouřil a teď si jakoby nic učí ve Slané.

KUČERA

Já jsem přeci nebuntoval. A když, tak s vámi.

DEVÁTÝ

Já vím, Josefe. Já jen, co lidi říkají, a znáš lidi, jací jsou.

KUČERA

Jací?

DEVÁTÝ

Nakonec sis to zkazil sám, jen ty sám. Podívej se, my se bijeme o prapor, daří se nám, a co ty! Co se díváš? Nedívej se! Nemysli, že mně je lehké! Já mám zodpovědnost! A starosti! Aby tu naši myšlenku někteří nezašantročili. V noci nespím, ráno mi máma nadává, pak zase do práce, zase do těch denních šarvátek, milimetr po milimetru, v hotelu mi praská klenba, strop se sype, děti zlobí, vyšetřování na krku, já nevím, kdo by

se mnou měnil. Můžu od toho jít, klidně, řekni slovo, já půjdu. Mlčíš? Tak jdi ty. Seber se a jdi, ale nekaž nám, prosím tě, naši věc. Zítra ráno opustíš obec, to je rozhodnutí, to my dva nezměníme. Nečum na mě! Jozífku, kluku, dítě. A někdy za šera přijď zadem do hotelu, kuchařka ti dá od večeře. Když odcházíš, je to, jako bych odcházel já sám, tak to cítím, to mi věř. Tak nečum a táhni! Takoví jako ty všechno zničí, všechno zkazí, rozbijou. Takový svině jako ty! *(Před chvíli jej políbil, teď se rozpláče.)*

KUČERA

Nebrečte, starosto.

DEVÁTÝ

Já nebrečím, já tě mám rád. Proč žijou, řekni mi, proč žijou na světě takový kreatury jako ty! Copak nemůžeme být všichni jako já?

Hudba

Kde klobouk tam pero kde bok tam zbraň
kdo tyranem prchni a chraň se chraň
jeť ztracen kdo ve smích by statnost bral
z těch každý by stokráte život dal
za národ i lidstvo celé.

[25]

CILKA

Vždycky jsem chtěla žít klidně, jako paní podučitelová. Děti, včely a výlety. Proč jde čas jinudy? Když jsi stál v čele gardy, líbil ses mi. Pak jsem měla strach, že nebudu žít klidně. Teď už ho nemám, ale šťastná nejsem. Můj zbabělý tatínek je šťastný. Léta stál stranou, aby se přidal k tomu, koho vyženou. To je rozumné a krásné.

ŘEHTÁČEK

Moment, aby se mi rozumělo. Jít, to jdu. Je hospod, Josefe, kde nám ještě nalejou. Vypijeme sklenici nebo dvě. Ale jestli si všimnu, že máš v koutě opřenou zas nějakou fangli, tak si odsednu. O tom uvažuj, to je celý tajemství, celej ten krám.

KUČERA

Takhle jsem nikdy neuvažoval. Přál jsem si učitelovat. Mít děti. Poseděli u mě pláteníci a civičkáři. Nic neřekli, poseděli a zase šli. Život se neskládá ze slov. Co se mnou, přátelé? (*Odejde.*)

Hudba

Co se ti krásného jeví v nadšenosti
nenalezneš nikdy v holé skutečnosti
přece však tvé vidy nejsou bez podstaty
mají ideály původ věčný svatý.

HIML (*užasle*)

A proč mu, pane hrabě, neřekla, že s ním čeká dítě?
Měl by radost.

HRABĚ

Dítě. Ano. Potomci. Děti a rodiče. To všechno je dohromady čas, který běží. A všechno spolkne, nic nenechá na pokoji. Sežere i nás, šlechtu. Není to komické?

HIML

Nejde mi to do hlavy. Děti, to je přeci radost, nebo už taky ne?

ŘEHTÁČEK

Alespoň něco nepochopíte, pane dvorní rado. Berte to jako divnou věc. Tři dny cesty, divná věc, tři dny zpátky. Ty se zvedej, Mařeno, je čas. Pana podučitele ženou. Cilka mi jednou řekla, alespoň tvář, alespoň výraz v ní.

(*Řehtáček a Mařena odcházejí.*)

CILKA

Tvář, to je hodně, to je moc. Narodí se mi dítě a bude mít tvář. Musí ji mít, proč by se jinak narodilo?

[26]

DEVÁTÝ

Pevná tvář, to je náš pocit, tu máme. Zvítězili jsme. Prapor jest nám zachován.

HIML

Ovšem pod jednou podmínkou, pane starosto. Lev odpárat, nápis pryč, prapor odevzdáte školní radě co prapor zdejší jednotřídky. (*Teď spatří, že vše už bylo vykonáno. Je zděšen.*) Prosím vás, proč mu neřekla, že s ním bude mít dítě?

(*Nikdo Himlovi neodpoví, prchne i se zavazadly.*)

DEVÁTÝ

Jistě. Uchován bude čekat. Nedali jsme ho, takoví jsme. Myslejí si, že nás udolají pivem, ale my to pivo obrátíme proti nim. Jednoho dne zvedneme hlavu a vyrazíme od Pinkasů, od Schnellů, od Černého pivovaru, od Koně. Proudý od Vejvodů se budou slévat se zástupy od Glaubiců a Jelínků. Všichni vstaneme, Gambrinus i Velkopopovické, Smíchov, Bránický speciál, a slavné Plzeňské. Bože, mně se bortí hotel. Střecha se propadá, vodovod tryská zdmi, v saloně šlechty potopa. Proč mu neřekla, že bude mít dítě? Nás slavných budou plné ulice. Copak všechno na světě není jasné a rozumné? Podučitel Josef Kučera, propuštěn ze služby v městečku L., zemřel v roce 1879, v bídě a zapomenut, stár 51 let. Hotel v L. stojí dodnes. Padá, podpíráme ho, ale stojí. Pak se mi smějte, že jsem ten hotel vybudoval.

KONEC

FOXTROT

Burleska

(1982)